

Inteligența artificială în practica profesională

Utilizare responsabilă, verificarea rezultatelor și raționamentul profesional în auditul public extern

APICC — Asociația Profesională a Auditorilor Publici Externi „Înalta Curte de Compturi”

Articol de analiză conceptuală și metodologică | Studiul nr. 03 | 2 octombrie 2026

Rezumat

Articolul examinează condițiile în care inteligența artificială poate sprijini activitatea auditorului public extern fără să slăbească fundamentarea concluziilor, protecția informațiilor și responsabilitatea profesională. Metoda utilizată este analiza documentară narativă, care pune în relație cercetări experimentale despre colaborarea om-IA cu principii INTOSAI și cadre instituționale de gestionare a riscurilor. Sunt diferențiate automatizarea prin reguli, identificarea statistică a anomaliei și generarea de conținut. Analiza susține că utilitatea trebuie evaluată pentru sarcina concretă și pentru întregul flux de lucru, incluzând verificarea și corectarea rezultatelor. Contribuția aplicativă constă într-o matrice a utilizărilor, un protocol de control și un exemplu numeric privind posibile plăți duplicate. Acesta delimitează precizia alertelor de capacitatea sistemului de a identifica toate erorile și de cuantificarea unui efect patrimonial. Sunt discutate răspunsurile false, omisiunile, încrederea excesivă în recomandările automate, confidențialitatea și riscurile agenților conectați la documente și aplicații. Lucrarea nu testează un produs comercial și nu prezintă rezultate empirice privind auditori sau entități din România. Concluzia este că delegarea unor sarcini către IA poate fi justificată numai într-un proces în care sursele, transformările, limitele și decizia de utilizare rămân verificabile.

Cuvinte-cheie: audit public extern; inteligență artificială generativă; raționament profesional; probe de audit; supraveghere umană; fiabilitatea datelor; managementul riscurilor.

1. Introducere

Un instrument poate produce rapid o sinteză coerentă a unui contract, poate sugera explicații pentru o neconcordanță și poate redacta un paragraf cu aparență profesională. Niciuna dintre aceste operațiuni nu răspunde însă, singură, întrebării decisive pentru audit: ce susține afirmația și cum a fost verificat? În această lucrare, problema nu este alegerea între utilizarea și respingerea tehnologiei, ci stabilirea condițiilor în care rezultatul său devine utilizabil.

ISSAI 100 leagă desfășurarea auditului de scepticismul profesional, raționament, diligență, documentare și probe suficiente și adecvate (INTOSAI, 2019a, par. 39, 44 și 51–52). Interpretarea propusă este că introducerea IA schimbă unele proceduri și riscuri, fără să înlăture aceste cerințe. Viteza producerii unui răspuns nu reprezintă un criteriu al fundamentării lui.

Întrebarea de analiză este: cum poate fi delegată către IA o parte a muncii de audit, păstrând controlul asupra informației și asupra concluziilor? Obiectivele sunt identificarea utilizărilor potrivite, explicarea riscurilor și construirea unui protocol de verificare proporțional cu consecințele erorii. Teza lucrării este că unitatea relevantă de evaluare nu este modelul luat izolat, ci ansamblul format din sarcină, date, instrument, proceduri de control și auditor.

2. Metodologie și delimitări

Lucrarea utilizează o analiză documentară narativă, cu selecție orientată spre problema cercetată. Corpusul cuprinde treisprezece surse: trei articole științifice, trei documente INTOSAI, două ghiduri GAO, trei publicații NIST, Regulamentul general privind protecția datelor și o informare a Comisiei

Europene privind competențele în IA. Documentarea a fost verificată la 2 octombrie 2026, prin surse instituționale, pagini ale autorilor și publicații științifice.

Selecția a urmărit relevanța pentru performanța om-IA, fiabilitatea rezultatelor, responsabilitate și protejarea datelor. Sunt folosite cercetări despre activități de cunoaștere pentru a examina mecanisme și limite, nu pentru a estima performanța auditorilor. Nu s-a realizat o revizuire sistematică exhaustivă. Articolele experimentale oferă rezultate dependente de context; standardele și ghidurile oferă repere profesionale, nu dovezi ale unor beneficii măsurate.

Matricea, protocolul și exemplul numeric sunt elaborări proprii, cu rol didactic. Nu au fost procesate dosare de audit, date ale membrilor APICC sau informații nepublice despre entități. Analiza privește în principal utilizarea IA de către auditor, nu metodologia completă pentru auditarea sistemelor IA ale entităților. Nu compară furnizori, abonamente sau versiuni comerciale. Încadrarea juridică a unei utilizări concrete, inclusiv în temeiul Regulamentului privind IA, necesită o analiză separată; reperele de mai jos nu înlocuiesc cadrul național și procedurile instituționale.

3. Repere conceptuale și rezultate relevante din literatură

3.1. Automatizarea, analiza predictivă și generarea de conținut

Pentru această analiză distingem trei funcții care pot coexista într-o aplicație. Automatizarea prin reguli execută operațiuni definite explicit, precum compararea identificatorilor sau însumarea valorilor. Analiza bazată pe învățare automată identifică regularități și abateri față de tipare învățate. IA generativă produce conținut, inclusiv text și cod, pornind de la instrucțiuni și context. Clasificarea este funcțională: nu orice calcul automat este IA și nu orice aplicație prezentată ca IA folosește exclusiv generare de text.

Distincția are o consecință practică. Identificarea a două numere de factură identice poate fi realizată printr-o regulă explicită. Examinarea asemănării dintre descrieri diferite poate justifica un instrument semantic. Explicarea unei relații contractuale cere, suplimentar, examinarea documentelor și a contextului. În modelul propus, complexitatea tehnologică nu este un obiectiv în sine; se alege mecanismul pentru care rezultatul poate fi verificat adecvat.

Lewis și colaboratorii (2020) studiază generarea asistată de regăsirea informației, cunoscută ca RAG: generarea este combinată cu accesul la pasaje dintr-o bază documentară. Pentru audit, arhitectura sugerează posibilitatea lucrului cu un corpus delimitat. Ea nu justifică presupunerea că orice răspuns cu trimiteri este corect: trebuie verificate separat selecția pasajelor și interpretarea lor. Această din urmă cerință este o consecință metodologică formulată aici, nu un rezultat al testării unei biblioteci APICC.

3.2. Performanța depinde de sarcină, nu doar de accesul la IA

În experimentul cu 758 de consultanți BCG, publicat în forma de articol științific în 2026, Dell'Acqua și colaboratorii constată efecte diferite ale asistenței IA. Pentru sarcini aflate în domeniul de performanță al instrumentului, participanții au obținut îmbunătățiri; pentru o sarcină concepută în afara acestui domeniu, utilizarea IA a redus frecvența soluțiilor corecte. Studiul a utilizat GPT-4 și activități de consultanță, nu misiuni de audit public. Rezultatele nu sunt o evaluare a modelelor disponibile la data prezentului articol și nu permit transferarea unor procente de productivitate către auditori (Dell'Acqua et al., 2026).

Buçinca, Malaya și Gajos (2021), într-un experiment cu 199 de participanți, arată că intervențiile care solicită o implicare cognitivă mai activă pot reduce acceptarea recomandărilor greșite ale IA față de simpla prezentare a explicațiilor. Au existat însă compromisuri de utilizabilitate și diferențe între

participanți. Cercetarea nu privește auditul și nici modelele lingvistice actuale. Relevanța sa este delimitată: prezența unui om și a unei explicații în interfață nu garantează, prin ele însele, o verificare critică efectivă.

3.3. Responsabilitatea nu este transferată furnizorului

ISSAI 140 include între reperetele managementului calității adecvarea resurselor tehnologice și a celor obținute de la furnizori externi. Paragraful 43 precizează că instituția supremă de audit rămâne responsabilă pentru calitate și atunci când utilizează resurse externe (INTOSAI, 2023, par. 41–43). În interpretarea acestui articol, o eroare explicată prin formula „așa a răspuns aplicația” indică originea tehnică, dar nu justifică preluarea rezultatului fără controale. Responsabilitățile furnizorului și cele ale utilizatorului trebuie examinate distinct.

4. Utilizări posibile și condițiile lor de acceptare

Propunem evaluarea fiecărei utilizări pornind de la întrebarea profesională și de la testul care ar permite respingerea rezultatului. Un instrument este mai ușor de introdus într-un proces controlat atunci când produce un rezultat intermediar delimitat: un inventar, o asociere de date, o listă de excepții sau o variantă de redactare. Matricea de mai jos prezintă posibilități de lucru, nu capacități garantate ale oricărui produs.

Tabelul 1. Matrice propusă a utilizărilor și verificărilor

Activitate	Sprijin posibil	Verificarea decisivă
Documentare	Inventarierea fișierelor; extragerea clauzelor și a datelor.	Acoperirea documentelor; concordanța fiecărui element relevant cu pagina-sursă.
Analiza datelor	Propunerea regulilor, a codului și a asocierilor între evidențe.	Validarea codului; reconcilierea populației; recalcularea rezultatelor.
Evaluarea riscului	Prioritizarea tranzacțiilor și formularea unor explicații alternative.	Verificarea alertelor și a unor cazuri nesemnificate; separarea suspiciunii de eroare.
Cercetare normativă	Localizarea surselor și compararea unor versiuni.	Textul oficial aplicabil perioadei; excepțiile și dispozițiile tranzitorii.
Redactare	Structurarea unui text pe baza unor rezultate deja verificate.	Păstrarea faptelor, sumelor, rezervelor și întinderii concluziei.

Sursa: elaborare proprie. Matricea nu reprezintă o procedură aprobată sau o clasificare juridică a sistemelor IA.

Într-o analiză contabilă, IA poate ajuta la formularea unei reguli de testare, dar regulile privind semnul, perioada, moneda și identificatorii trebuie stabilite și verificate. Pentru calcule masive, propunem executarea controlată în instrumente de prelucrare a datelor, nu acceptarea unui total doar pentru că apare într-un răspuns conversațional. GAO definește fiabilitatea datelor prin exactitate, integralitate și adecvare la scopul utilizării (GAO, 2019). În consecință, nicio regulă corectă nu repară automat o populație incompletă.

În documentare, un rezumat util arată de unde provine fiecare afirmație importantă și ce documente nu au putut fi citite. În cercetarea normativă, se separă forma în vigoare la data analizei de forma aplicabilă operațiunii verificate. În redactare, se verifică dacă reformularea nu a transformat „nu a fost confirmat” în „nu a fost efectuat”. Aceste controale sunt propuse pentru a păstra sensul analizei, nu doar corectitudinea lingvistică.

Rezultatul unei proceduri asistate de IA nu este exclus, prin natura tehnologiei, din materialul analitic al auditorului. Totuși, utilizarea sa trebuie justificată prin date, metodă și verificări. O listă de posibile excepții orientează procedurile; o analiză validată poate contribui la fundamentare. **Trecerea de la orientare la probă nu rezultă din fluența răspunsului, ci din ceea ce a fost efectiv verificat.**

5. Riscuri care pot compromite utilitatea

5.1. Răspunsuri false, omisiuni și trimiteri înșelătoare

Profilul NIST pentru IA generativă tratează producerea unor informații eronate prezentate convingător și recomandă verificarea surselor și citărilor din rezultate (NIST, 2024, secțiunea 2.2 și acțiunea MS-2.5-003). Pentru audit, riscul nu se reduce la inventarea unui articol de lege. O sursă reală poate fi atribuită altei perioade, iar o clauză poate fi citată fără excepția care îi schimbă sensul.

Propunem trei verificări distincte: existența sursei, concordanța pasajului și susținerea afirmației prin acel pasaj. Se verifică și absențele relevante. Dacă aplicația nu a extras un act adițional, concluzia despre contract poate fi greșită fără să conțină vreo frază inventată. De aceea, un inventar al documentelor procesate și al erorilor de citire este mai util decât o asigurare verbală că „au fost analizate toate fișierele”.

5.2. Confirmarea reciprocă nu este verificare independentă

Din rezultatele privind încrederea excesivă discutate anterior rezultă un motiv pentru a proiecta verificarea, nu doar pentru a o solicita generic. Propunem ca, pentru problemele cu consecințe semnificative, auditorul să formuleze mai întâi întrebarea, criteriul și explicațiile plauzibile, apoi să compare răspunsul IA cu această structură. Rolul său nu este să aleagă cea mai convingătoare formulare, ci să identifice suportul și contradicțiile.

Solicitarea „verifică încă o dată” adresată aceluiași sistem poate ajuta revizuirea, dar nu produce o sursă independentă. Nici acordul a două modele nu confirmă un fapt atunci când ambele folosesc același document incomplet. În protocolul propus, independența verificării se obține prin acces la sursă, recalculare sau altă procedură adecvată, nu prin numărul răspunsurilor convergente.

5.3. Confidențialitatea și dreptul de utilizare a informațiilor

ISSAI 130 cere protejarea informațiilor aferente auditului și controlul divulgării lor, inclusiv în relația cu terții (INTOSAI, 2019b, par. 70–75). Pentru datele cu caracter personal, Regulamentul (UE) 2016/679 impune principii privind scopul, minimizarea și securitatea, un temei al prelucrării și condiții pentru relația cu persoanele împuternicite (art. 5–6, 28 și 32). Accesul legitim al auditorului la un document nu rezolvă automat condițiile transmiterii lui către un serviciu extern.

În modelul propus, înaintea utilizării se verifică mediul aprobat, categoriile de date, drepturile de acces, destinatarii și condițiile de păstrare. Eliminarea numelor nu este tratată ca dovadă suficientă de anonimizare: combinația unor informații poate păstra posibilitatea identificării. Totodată, documentele fără date personale pot rămâne protejate prin alte obligații de confidențialitate. Un abonament profesional sau rularea locală nu înlocuiește această examinare.

5.4. Documentele pot conține instrucțiuni ostile

NIST descrie atacurile prin instrucțiuni introduse în conținutul consultat de sistem, inclusiv în documente sau resurse recuperate dintr-o bază. Acestea pot modifica răspunsul sau determina acțiuni neautorizate; raportul discută separat securitatea agenților care folosesc instrumente (NIST, 2025, secțiunile 3.4–3.5). Problema este relevantă pentru un asistent care citește documente primite din exterior și are acces la alte resurse.

Pentru utilizările de audit propunem acces inițial numai pentru citire, separarea spațiului de lucru de documentele originale și aprobarea explicită a acțiunilor cu efect extern. Drepturile de a consulta, modifica și transmite informații nu ar trebui acordate împreună prin simpla activare a unui asistent. O instrucțiune dintr-un document trebuie tratată ca obiect al analizei, nu ca autorizare. Controalele tehnice limitează efectele unui răspuns compromis; nu se presupune că o formulare atentă a cererii elimină riscul.

6. Protocol propus pentru un flux de lucru verificabil

6.1. Definirea sarcinii și a condițiilor de oprire

Protocolul începe cu o întrebare limitată: ce rezultat se cere și în ce decizie va fi folosit? „Analizează dosarul și găsește abateri” nu stabilește un test de acceptare. „Extrage termenele de recepție, cu sursa fiecăruia, și semnalează diferențele dintre contract și actele adiționale” definește un rezultat verificabil. Se precizează dinainte ce nu este delegat: stabilirea criteriului final, acceptarea probelor și formularea concluziei asumate.

Se stabilesc și condițiile de suspendare: acces neautorizat, documente esențiale necitite, lipsa trasabilității, diferențe de control neexplicate sau rezultate pe care echipa nu le poate verifica. O sarcină este restrânsă ori preluată prin altă metodă atunci când aceste condiții nu pot fi remediate. Oprirea utilizării instrumentului nu înseamnă închiderea nejustificată a întrebării de audit.

6.2. Pregătirea și delimitarea datelor

Fișierele originale se păstrează separat de copiile de lucru. Se consemnează proveniența, perioada, versiunea, numărul înregistrărilor și totalurile relevante, după caz. Se verifică relația dintre ceea ce a fost solicitat, primit și efectiv procesat. Pentru documente scanate, câmpurile decisive se confruntă cu pagina, nu numai cu textul extras automat. Pentru tabele, se examinează semnele, unitățile, valorile lipsă și dublările.

Nu propunem încărcarea întregului dosar doar pentru că aplicația permite tehnic acest lucru. Se transmite numai ceea ce este autorizat și necesar sarcinii. O copie de lucru nu schimbă regimul informațiilor pe care le conține. Separarea are rol de integritate și trasabilitate, nu de justificare a unor utilizări altfel nepermise.

6.3. Solicitarea unui rezultat controlabil

Cererea trebuie să distingă extragerea de interpretare. Pentru elementele factuale se solicită referința la fișier, pagină sau rând; pentru interpretări, premisele și incertitudinile relevante. Lipsa informației trebuie marcată explicit, nu completată prin presupuneri. Un format fix poate include obiectul, informația extrasă, sursa, contradicția și verificarea necesară.

Explicația generată este tratată ca argument de examinat, nu ca descriere garantată a mecanismului intern al modelului. Documentarea urmărește elemente observabile: date, instrucțiuni, operațiuni efectuate și rezultate. Nu presupune acces la procese interne de raționament și nu confundă o justificare verbală cu executarea reală a unui test.

6.4. Validarea separată a extracției, calculelor și interpretării

Pentru extracție se verifică acoperirea și concordanța cu sursa. Pentru calcule se examinează regula și se reface rezultatul printr-o procedură controlată. Pentru interpretare se confruntă criteriul, faptele și explicațiile alternative. Aceste verificări nu sunt interschimbabile: un calcul corect nu confirmă că au fost incluse toate plățile, iar o citare corectă nu confirmă relevanța juridică a pasajului.

Atunci când IA generează cod, propunem testarea pe situații cu rezultat cunoscut, inclusiv stornări, valori lipsă, identificatori cu zerouri inițiale și înregistrări repetate. Se verifică pierderea rândurilor la asociere și multiplicarea lor prin relații de tip unu-la-mai-mult. Codul se execută într-un mediu controlat, iar funcțiile care modifică date sau comunică extern se supun autorizării. Corectitudinea unei explicații a codului nu înlocuiește aceste teste.

6.5. Delimitarea concluziei și consemnarea verificărilor

După verificare, rezultatul se încadrează explicit: acceptat pentru scopul definit, corectat, păstrat numai ca ipoteză sau respins. Auditorul explică ce a schimbat și de ce. Într-o constatare, trimerile trebuie să conducă la date și documente, precum și la procedurile aplicate, nu să se oprească la conversația cu asistentul.

Fișa de utilizare propusă consemnează scopul, fișierele și versiunile, instrumentul identificabil, instrucțiunile relevante, codul sau regulile, rezultatul folosit, verificările și persoana care le-a efectuat. Se păstrează o urmă suficientă pentru reconstituirea analizei, fără multiplicarea inutilă a datelor sensibile. Reconstituirea raționamentului nu este echivalentă cu promisiunea că o nouă generare va produce exact același text.

6.6. Monitorizarea după schimbări

Propunem reverificarea sarcinilor esențiale după modificarea instrumentului, a instrucțiunilor, a documentelor de referință sau a structurii datelor. Un set stabil de cazuri-test ar trebui să conțină atât situații corecte, cât și erori și excepții. Reutilizarea unei cereri care a funcționat anterior nu justifică presupunerea că întregul flux rămâne neschimbat.

7. Exemplu didactic: identificarea unor posibile plăți duplicate

Se presupune o populație fictivă de 1.000 de înregistrări de plată, pentru care integralitatea a fost verificată în scopul exercițiului. Un flux hibrid, cu reguli explicite și asistență IA pentru interpretarea descrierilor, semnalează 80 de înregistrări ca posibile plăți repetate. Unitatea evaluată este plata potențial suplimentară, nu fiecare pereche de documente; aceeași plată nu este numărată de două ori. Nu se atribuie unei tehnologii reale rezultatele stipulate în exemplu.

Auditorul examinează toate cele 80 de alerte și, potrivit premiselor, confirmă pentru 20 existența unor plăți repetate ale aceleiași obligații. Celelalte 60 sunt infirmate: 35 privesc obligații distincte de aceeași valoare, 15 provin din interpretarea greșită a unor anulări și reintroduceri, iar 10 din asocieri eronate. Verificările asupra documentelor și fluxurilor de plată sunt presupuse suficiente pentru aceste clasificări; ele nu rezultă din scorul atribuit de sistem.

Tabelul 2. Ce permit și ce nu permit rezultatele exemplului

Indicator	Rezultat	Interpretare admisibilă
Înregistrări semnalate	80 din 1.000 (8%)	Proporția populației selectate de regulile fluxului.
Plăți repetate confirmate	20 din 80 (25%)	Precizia alertelor pentru această regulă și populație.
Alerte infirmate	60 din 80 (75%)	Ponderea alertelor false; nu rata statistică a falselor pozitive în întreaga populație.
Înregistrări nesemnalate	920	Nu sunt declarate corecte; numărul erorilor omise rămâne necunoscut.

Sursa: exemplu construit integral pentru articol; valorile nu provin dintr-o misiune și nu reprezintă performanța măsurată a unui produs.

Raportul 20/80 exprimă precizia alertelor, nu acuratețea generală a sistemului și nici capacitatea sa de a găsi toate plățile repetate. Pentru această ultimă evaluare ar trebui cunoscute și erorile omise. În lipsa verificării celor 920 de înregistrări nesemnate, nu se poate calcula sensibilitatea, iar ponderea de 2% a cazurilor confirmate în populație nu este o estimare completă a erorilor. Proporția de 75% privește doar alertele; numitorul necesar ratei statistice a falselor pozitive ar fi totalul cazurilor fără eroare, care nu este cunoscut aici.

Un control ulterior poate include o selecție independentă din zona nesemnata, proiectată potrivit întrebării urmărite. Rezultatele sale ar permite examinarea omisiunilor în limitele acelei selecții, nu o certificare automată a populației. Compararea fluxului hibrid cu o regulă simplă de asociere ar ajuta, de asemenea, la separarea contribuției IA de efectul curățării datelor și al regulilor deterministe.

Nici confirmarea celor 20 de plăți repetate nu produce automat o valoare finală a prejudiciului. Cuantificarea trebuie să separe plata justificată de cea suplimentară, să evite dublările și să examineze restituirile, compensările, momentul evaluării și condițiile juridice relevante. Exemplul arată că detectarea, confirmarea și cuantificarea sunt operațiuni diferite, chiar dacă aplicația le poate prezenta într-un singur răspuns.

8. Guvernanță, competențe și evaluarea utilității

8.1. De la experiment individual la utilizare autorizată

Cadrul GAO pentru responsabilitatea utilizării IA este organizat în jurul guvernanței, datelor, performanței și monitorizării (GAO, 2021). NIST AI RMF 1.0 tratează gestionarea riscurilor prin funcțiile Govern, Map, Measure și Manage, într-un proces adaptabil și iterativ (NIST, 2023, secțiunea 5). Sunt cadre de referință, nu norme care autorizează utilizarea unui serviciu în orice instituție.

Pentru aplicarea lor în domeniul analizat, propunem un registru restrâns al utilizărilor aprobate, cu scop, responsabil, date permise, verificări și condiții de suspendare. Aprobarea privește combinația concretă dintre sarcină și instrument. Un asistent acceptat pentru sinteze din surse publice nu ar trebui considerat automat acceptat pentru prelucrarea dosarelor nepublice sau transmiterea unor documente.

8.2. Instruirea trebuie legată de erorile posibile

Informarea Comisiei Europene actualizată la 27 iulie 2026 explică faptul că articolul 4 al Regulamentului privind IA cere furnizorilor și entităților care utilizează sisteme de IA să adopte măsuri de sprijinire a dezvoltării competențelor personalului, raportate la experiență și context. Textul informării distinge această obligație de garantarea unui nivel individual specific de competență (Comisia Europeană, 2026). Acest reper juridic nu trebuie confundat cu o certificare a calității muncii de audit.

Pentru pregătirea profesională propunem exerciții cu surse inexistente, citări parțiale, calcule greșite și concluzii prea categorice. Participanții ar trebui să explice de ce acceptă ori resping un rezultat. Rolul APICC poate fi dezvoltarea unor asemenea materiale didactice, utilizând informații publice adecvate sau date fictive. Asociația nu preia aprobarea instrumentelor instituției și nu transformă accesul la o resursă educațională în drept de prelucrare a informațiilor din misiuni.

8.3. Se măsoară fluxul complet, nu viteza răspunsului

Un proiect-pilot ar trebui să compare aceeași sarcină, cu aceleași date și criterii, în variante cu și fără asistență IA. Propunem măsurarea timpului total, incluzând pregătirea, generarea, verificarea și corectarea, alături de omisiuni, afirmații nesustținute și corectitudinea rezultatului final. O economie la redactare poate fi anulată de costul verificării; un răspuns mai lent poate fi util dacă permite o examinare mai completă.

Cazurile de testare ar trebui separate de cele folosite pentru ajustarea instrucțiunilor. Evaluarea pe exemplele deja corectate ar favoriza artificial soluția. Un revizor care nu cunoaște varianta de lucru poate examina rezultatele după criterii prestabilite. Extinderea ar urma unei evaluări a beneficiului și riscului rezidual, nu numărului de utilizări. Toate acestea sunt propuneri de proiectare a unui pilot, nu rezultate obținute de APICC.

9. Discuție, limite și direcții de cercetare

Contribuția lucrării constă în legarea delegării sarcinii de verificarea rezultatului și de asumarea deciziei. Cadrul evită două concluzii excesive: că un instrument performant poate fi folosit nediferențiat și că orice rezultat asistat de IA este inutil pentru audit. Poziția susținută este condiționată: valoarea rezultă din potrivirea sarcinii și din eficacitatea controalelor, nu din eticheta tehnologică.

Există limite importante. Corpusul nu acoperă întreaga cercetare, iar studiile experimentale invocate nu descriu auditori publici din România. Protocolul nu a fost validat empiric. Verificările propuse consumă timp și competențe, iar formalizarea excesivă poate transforma documentarea într-un exercițiu de bifare. Un revizor care împărtășește aceeași presupunere greșită poate valida un rezultat incorect; protocolul nu elimină această posibilitate.

Cercetări ulterioare ar putea compara tipuri de sarcini, grade de dificultate și forme de revizuire, folosind cazuri didactice echivalente și criterii stabilite anticipat. Ar fi relevantă atât reducerea erorilor, cât și capacitatea de a recunoaște situațiile în care instrumentul trebuie oprit. Până la asemenea testări, nu se afirmă că modelul propus produce economii sau îmbunătățiri măsurabile ale calității misiunilor.

10. Concluzii

Utilizarea responsabilă a IA în auditul public extern presupune delimitarea sarcinii, protejarea datelor, verificarea surselor și controlul transformărilor. Rezultatul generat nu trebuie nici acceptat pentru aspectul său convingător, nici respins numai pentru originea tehnologică. El trebuie evaluat pentru afirmația și decizia pe care urmează să le susțină.

Protocolul propus organizează acest proces fără a transfera către tehnologie responsabilitatea profesională. Riscul semnalat rămâne distinct de abaterea demonstrată, iar eficiența se evaluează după verificarea rezultatului, nu înaintea ei. **În audit, întrebarea decisivă nu este dacă IA poate formula o concluzie, ci dacă auditorul poate demonstra de ce acea concluzie este justificată.**

Notă privind elaborarea: lucrarea a fost pregătită cu asistență IA pentru documentare și redactare. Publicarea sub autor instituțional presupune revizuirea și asumarea editorială de către APICC. Textul nu este prezentat ca evaluat științific extern și nu exprimă o poziție oficială a Curții de Conturi a României.

Bibliografie

Titlurile sunt legături către sursele consultate. Data verificării surselor online: 2 octombrie 2026.

- Bușinca, Z., Malaya, M. B. și Gajos, K. Z. (2021). *To Trust or to Think: Cognitive Forcing Functions Can Reduce Overreliance on AI in AI-assisted Decision-making*. Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction, 5(CSCW1), articolul 188, 1–21. DOI: 10.1145/3449287.
- Comisia Europeană. (2026). *AI talent, skills and literacy*. Secțiunea „AI literacy in the AI Act”; ultima actualizare indicată: 27 iulie 2026.
- Dell’Acqua, F., McFowland III, E., Mollick, E., Lifshitz, H., Kellogg, K. C., Rajendran, S., Krayner, L., Candelon, F. și Lakhani, K. R. (2026). *Navigating the Jagged Technological Frontier: Field Experimental Evidence of the Effects of Artificial Intelligence on Knowledge Worker Productivity and Quality*. Organization Science, publicare online anticipată, 11 martie, 1–21. DOI: 10.1287/orsc.2025.21838.
- INTOSAI. (2019a). *ISSAI 100 — Fundamental Principles of Public-Sector Auditing*. Versiune cu modificările editoriale din 2019 și completările din 2022 și 2023; completările privind managementul calității sunt aplicabile din 1 ianuarie 2025. Par. 39, 44 și 51–52.
- INTOSAI. (2019b). *ISSAI 130 — Code of Ethics*. Standard revizuit în 2016; modificări editoriale în 2019. Par. 70–75.
- INTOSAI. (2023). *ISSAI 140 — Quality Management for SAIs*. Versiune revizuită, aplicabilă din 1 ianuarie 2025. Par. 41–43.
- Lewis, P., Perez, E., Piktus, A., Petroni, F., Karpukhin, V., Goyal, N., Küttler, H., Lewis, M., Yih, W.-t., Rocktäschel, T., Riedel, S. și Kiela, D. (2020). *Retrieval-Augmented Generation for Knowledge-Intensive NLP Tasks*. Advances in Neural Information Processing Systems, 33.
- National Institute of Standards and Technology (NIST). (2023). *Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0)*. NIST AI 100-1, ianuarie. DOI: 10.6028/NIST.AI.100-1.
- National Institute of Standards and Technology (NIST). (2024). *Artificial Intelligence Risk Management Framework: Generative Artificial Intelligence Profile*. NIST AI 600-1, iulie. DOI: 10.6028/NIST.AI.600-1.
- National Institute of Standards and Technology (NIST). (2025). *Adversarial Machine Learning: A Taxonomy and Terminology of Attacks and Mitigations*. NIST AI 100-2e2025, martie. DOI: 10.6028/NIST.AI.100-2e2025.
- Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. (2016). *Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 119, 4 mai 2016. Art. 5–6, 28 și 32; text consultat pe Portalul Legislativ.
- U.S. Government Accountability Office (GAO). (2019). *Assessing Data Reliability*. GAO-20-283G, 16 decembrie.
- U.S. Government Accountability Office (GAO). (2021). *Artificial Intelligence: An Accountability Framework for Federal Agencies and Other Entities*. GAO-21-519SP, iunie.